

SUÇ, SUÇLULUK VE ADLİ PSİKOLOJİ

Sunay FIRAT¹

Mehmet Aykut ERK²

HAZIRLIK SORULARI

1. Sizce adli psikoloji hangi konularla ilgilenir?
2. Suçlu ve mağdur kavramını adli psikoloji çerçevesinde tartışınız.
3. Sizce ruhsal bozuklukların suç işleme ile ilişkisi var mıdır? Var ise tartışınız.
4. Çocuk ve ergenlerin suç eyleminde bulunması yetişkinlerin sergilediği suç eylemleri ile benzerlik göstermekte midir?
5. Sizce mağdurlar gibi suç eyleminde bulunan çocuk ve yetişkinler de ruhsal travmaya uğrarlar mı?

ADLİ PSİKOLOJİ NEDİR?

Adli psikoloji, psikolojinin alt alanı olarak münhasır bir bilim dalı şeklinde kabul gördüğü dönemlerden itibaren çok kez tanımlanmaya çalışılmış ancak zaman zaman tanımında birlik sağlanamamıştır. Huss (2009), adli psikolojiyi

adli sisteme dahil edilmiş herhangi bir psikoloji uygulaması olarak nitelendirmektedir. Amerikan Psikoloji Derneği (APA)'nin Adli psikoloji için hazırladığı rehber de ise tanımlama şu şekildedir (APA, 2013): “Adli psikoloji, psikolojinin herhangi bir alt disiplinde (örn. klinik, gelişimsel, sosyal, bilişsel vb.) çalışan bir uzman tarafından, bilimsel, teknik veya uzmanlık gerektiren bilginin yasal, sözleşmeye dayalı ve idari konularca ele alınmasına yardımcı olmak için adli sistemlere uygulama yapılan profesyonel bir yaklaşımı ifade etmektedir.” Amerikan Adli Psikoloji Kurulu ise tanımı “psikoloji bilimi ve mesleğinin hukuk ve hukuk sistemi ile ilgili soru ve sorunlara uygulanması” şeklinde yapmaktadır (www.abfp.com). Son olarak Amerikan Adli Psikoloji Akademisi tanımı biraz daha daraltarak “klinik psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, okul psikolojisi veya APA tarafından tanınan başka bir uzmanlık alanındaki psikologların, öncelikle yargı sistemine psikolojik uzmanlık sağlamayı amaçlayan bir faaliyette meslek elemanı olarak

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Bilimler AD., sunayfirat@gmail.com, 0000-0002-9960-0836

² Dr., Uzm. Psk. Dan., Bağımsız Araştırmacı, maykuterk@gmail.com, 0000-0002-4362-2729

olsa bir ilişki olduğu kabul görmektedir. Dolayısıyla, bireylerdeki madde kullanımı, suç davranışı ve ruhsal bozukluklar arasında bir ilişki olduğundan söz edilmektedir (Phillips, 2000).

Şizofreni ve İlişkili Bozukluklar, Bipolar ve İlişkili Bozukluklar ve Suç Davranışı

Şiddet içeren suç davranışları motivasyonu şizofreni tanısı konulan bireylerde (özellikle paranoid formunda) bir hezeyana bağlı olabilmekte, bipolar bozuklukta (manik dönemde) ise sıklıkla patlayıcı ve taşkın bir duygulanım (affect) kişileri şiddete eğilimli hale getirebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, bir yıllık şiddet davranışının yaygınlığını herhangi bir ruhsal bozukluğu olmayan kişilerde %2.1 iken, şizofrenide bu oran %8.4 olarak tespit edilmiştir. Bu durumun sebepleri araştırıldığında, bu bireylerde, hezeyan ve halüsinasyonların yokluğunda bile başkalarına nötr gelen afektif uyarılar (tehdit algılama, panik, korku, çaresizlik, huzursuzluk vb.) şizofreni ve bipolar bozukluğu olan hastalar tarafından daha tehdit edici olarak algılanabildiği tespit edilmiştir (Oral, 2014). Şizofreni ve bipolar bozukluk tanısı olan kişilerde eş tanı olarak madde kötüye kullanım bozukluğu bulunduğu ise bir suç davranışı gösterme riski daha da artmaktadır. Dolayısıyla madde kullanımı şizofrenide şiddet açısından çok önemli bir risk faktörüdür. Ancak kanıtların ağırlığı, şizofreninin psikotik belirtiler ve eşlik eden kişilik bozuklukları şizofreni tanılı bireylerde şiddet açısından bağımsız risk faktörleri olabileceğini düşündürmektedir (Volavka ve Swanson 2010).

Yapılan bir meta-analiz araştırmasına göre; şizofreni ve diğer psikoze tanısı almış 18.423 hastada şiddet riskleri genel popülasyonla karşılaştırılmış ve şiddet riskinde hafif ama istatistiksel olarak anlamlı bir artış (olasılık oranı 2,1) olduğu belirtilmiştir. Ancak, şizofreni ve madde bağımlılığı komorbiditesinde bu olasılık oranı 8,9 olarak tespit edilmiştir (Volavka, 2012).

UYGULAMALAR

1. Adalet Bakanlığına bağlı birimlerde (Cezaevi, Adli Görüşme Odaları, Denetimli Serbestlik vb.) görev yapan Sosyal Hizmet Elemanları (psikolog, psikolojik danışman/pedagog ve sosyal çalışmacı) ile günlük işleyiş hakkında görüşmeler gerçekleştirebilirsiniz.
2. Tıpkı klinik psikolojide olduğu gibi adli psikolojide de olgu incelemek önemlidir. Dolayısıyla ülkemizde bu anlamda en fazla olgunun yer aldığı “Olgularla Adli Psikiyatri ve Davranış Bilimleri” kitabına göz atabilirsiniz.
3. “The Ward”, “The Jacket” ve “Mindhunter” gibi film ve dizileri izleyebilirsiniz.

KAYNAKLAR

- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. 15.7.2005 gün. 25876 sayılı Resmî Gazete. 27 Temmuz 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> adresinden erişildi.
- Aksu, H., Karakoç Demirkaya, S., Gürbüz Özgür, B., Gün, B. (2013). Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 369-377. <http://genclikbirikimi.org/kunye-6693-aydin-ilinde-bir-yildaki-cocuk-ergen-adli-olgularin-degerlendirilmesi-makale>
- Akyüz, E., (2012). *Çocuk hukuku, çocukların hakları ve korunması*. Pegem Akademi Yayınları.
- Altuner, D., Engin, N., Gürer, C., Akyay, İ., Akgül, A. (2009). Madde kullanımı ve suç ilişkisi: Kesitsel bir araştırma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 87-94. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/104924/>
- American Psychological Association. (2013). Specialty guidelines for forensic psychology. *American Psychologist*, 68(1), 7-19. <https://doi.org/10.1037/a0029889>
- APA. (2014). *DSM-5 tanı ölçütleri*. (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: HYB.
- Arabacı, L. B., Gülsenay, T. A. Ş., & Dikeç, G. (2017). Çocuk ve ergenlerde madde kullanımı, suça yönelme, ruhsal bozukluklar ve hemşirelik bakımı. *Bağımlılık Dergisi*, 18(4), 135-144. <https://dergipark.org.tr/pub/bagimli/issue/35459/391606>
- Assink, M., van der Put, C. E., Hoeve, M., de Vries, S. L., Stams, G. J. J., Oort, F. J. (2015). Risk factors for persistent delinquent behaviour among juveniles: A me-

- ta-analytic review. *Clinical psychology review*, 42, 47-61. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2015.08.002>
- Aydın, M. (2017). Adli Görüşme Odaları: AGO Uygulaması İçin Temel Hukuk Bilgisi. Ankara, Adalet Bakanlığı.
- Bandura, A. (1969). *Principles of behavior modification*. Holt, Rinehart and Winston.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175–1184. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.44.9.1175>
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1959). *Adolescent aggression*. New York, NY: Ronald Press.
- Bartol, C. R., & Bartol, A. M. (2004). Forensic Psychology: Introduction and Overview. C. R. Bartol & A. M. Bartol (Ed.), *Introduction to Forensic Psychology* (s.3-10). Thousand Oaks, CA: Sage. https://www.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/19736_Chapter_1.pdf
- Bath, E., Barnert, E., Godoy, S., et al. (2020). Substance use, mental health, and child welfare profiles of juvenile justice-involved commercially sexually exploited youth. *J Child Adolesc Psychopharmacol.*, 30(6), 389–397. <https://doi.org/10.1089/cap.2019.0057>
- Bennett, T. & Holloway, K. (2005). *Understanding Drugs, Alcohol and Crime*. Buckingham: McGraw-Hill/Open University Press.
- Beyazova, U., & Şahin, F. (2007). Çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşımda hastane çocuk koruma birimleri Derleme. *Türk Pediatri Arşivi*, 42(11), 16-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpedar/issue/13201/159490>
- Bingöl, O. & Altıparmak, B. (2022). İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşmeler. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), 326-335. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2307607>
- Boles, S. M., Miotto, K. (2003). Substance abuse and violence: A review of the literature. *Aggress Violent Behav.* 8(2), 155–74. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(01\)00057-X](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(01)00057-X)
- Bonanno, G. A., Romero, S. A., Klein, S. I. (2015). The temporal elements of psychological resilience: An integrative framework for the study of individuals, families, and communities. *Psychol. Inq.*, 26(2), 139-169. <http://dx.doi.org/10.1080/1047840X.2015.992677>
- Brown, R. G., & Pluck, G. (2000). Negative symptoms: The pathology of motivation and goal-directed behaviour. *Trends in neurosciences*, 23(9), 412-417. https://www.academia.edu/1512164/Negative_symptoms_the_pathology_of_motivation_and_goal_directed_behaviour
- Burback, L., Brémault-Phillips, S., Nijdam, M. J., McFarlane, A., & Vermetten, E. (2023). Treatment of Posttraumatic Stress Disorder: A State-of-the-art Review. *Curr. Neuropharmacol.* 21, 1-79. <https://doi.org/10.2174/1570159x21666230428091433>
- Burgess, R. L., & Akers, R. L. (1966). A differential association-reinforcement theory of criminal behavior. *Social Problems*, 14(2), 128–147. <https://doi.org/10.2307/798612>
- Büber, Ö., Oksal, H., & Alnak, A. (2023). Çocuk İzlem Merkezine Başvuran Vakaların İncelenmesi: Bir Merkezin 5 Yıllık Deneyimi. *Adli Tıp Dergisi*, 37(1), 12-18. <http://www.adlitipdergisi.com/tr/pub/issue/76662/1195740>
- Cattell, J. M. (1895). Measurements of the accuracy of recollection. *Science*, 2 (49), 761–766. <https://doi.org/10.1126/science.2.49.761>
- Ceza Sorumluluğunun Değerlendirilmesi Rehberi 2010. 10 Ağustos 2023 tarihinde https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/cezasorumlulugunun.pdf adresinden erişildi.
- Cunningham, K. A., Edyburn, K. L., Lexcen, F. (2021). Profiles of juveniles with sex offense charges referred for competence evaluations. *J Forensic Sci. Sep*, 66(5), 1829-1840. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14737>
- Çocuk İzlem Merkezleri, 12 Ağustos 2023 tarihinde <https://khgmsaglikhizmetleridd.saglik.gov.tr/TR,43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html> adresinden erişildi.
- Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R.W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16(4), 328–335. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x>
- Durak, E. Ş., Durak, M. (2020). *Adli psikoloji*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ermağan Çağlar, E., & Türk, T. (2019). İstismara Maruz Kalan Çocuklarla Adli Görüşme: NICHHD Protokolü Önerisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(38), 393-412. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/690606>
- Eysenck, H. J. (1964). *Crime and personality*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Eyüboğlu, M., Eyüboğlu, D. (2018). Suça Sürüklenen Çocuklarda Psikiyatrik Bozukluklar, Sosyodemografik Özellikler ve Risk Faktörleri (Turkish). *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 7-14. <http://dx.doi.org/10.5505/kpd.2018.02997>
- Fountoulakis, K. N., Leucht, S., & Kaprinis, G. S. (2008). Personality disorders and violence. *Current Opinion in Psychiatry*, 21(1), 84–92. <http://dx.doi.org/10.1097/YCO.0b013e3282f31137>
- Glueck, S., & Glueck, E. (1950). *Unraveling juvenile delinquency*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Glueck, S., & Glueck, E. (1952). *Delinquents in the making*. New York, NY: Harper & Brothers.
- Goldstein, P. J. (1985). The Drugs/Violence Nexus: A Tripartite Conceptual Framework. *J Drug Issues.*, 15(4), 493–506. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/002204268501500406>
- Gray, J. A. (1970). The psychophysiological basis of introversion-extraversion. *Behaviour Research and Therapy*, 8(3), 249–249. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(70\)90069-0](https://doi.org/10.1016/0005-7967(70)90069-0)

- Güllü, B. Ü. & Erden, G. (2022). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşme ve Önemi. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(2), 317-331. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayna/issue/70734/1002381>
- Haggård-Grann, U., Hallqvist, J., Långström, N., Möller, J. (2006). The role of alcohol and drugs in triggering criminal violence: A case-crossover study. *Addiction*, 101(1), 100-108. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2005.01293.x>
- Hale, M. (1980). *Human science and social order: Hugo Münsterberg and origins of applied psychology*. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Haney, C. (1980). Psychology and legal change: On the limits of a factual jurisprudence. *Law and Human Behavior*, 17, 371-398. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF01040317>
- Hare, R. D. (1970). *Psychopathy: Theory and research*. New York, NY: Wiley.
- Hare, R. D. (1993). *Without conscience: The disturbing world of the psychopaths among us*. New York, NY: The Guilford Press.
- Hare, R. D. (1998). Psychopathy, affect and behaviour. D. J. Cooke, A. E. Forth, & R. D. Hare, (Eds.), *Psychopathy: Theory, research and implications for society*. Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Herrenkohl, T. I., Lee, J., & Hawkins, J. D. (2012). Risk versus direct protective factors and youth violence: Seattle social development project. *American Journal of Preventive Medicine*, 43, S41-S56. <http://dx.doi.org/10.1016/j.amepre.2012.04.030>
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the explanation of crime. *The American Journal of Sociology*, 89(3), 552-584. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1086/227905>
- Hirschi, T., & Hindelang, M. J. (1977). Intelligence and delinquency: A revisionist review. *American Sociological Review*, 42(4), 571-587. <https://doi.org/10.2307/2094556>
- Huss, M. (2009). *Forensic psychology: Research, clinical practice and applications*. West Sussex, England: Wiley Blackwell.
- Kaplan, B.J. (2016). Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry, Behavioral Sciences, Clinical Psychiatry, Tijdschrift Voor Psychiatrie.
- Kessler, R.C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., Nelson, C.B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the national comorbidity survey. *Arch. Gen. Psychiatry*, 52(12), 1048-1060. <http://dx.doi.org/10.1001/archpsyc.1995.03950240066012>
- Koenen, K. C., Caspi, A., Moffitt, T. E., Rijdsdijk, F., & Taylor, A. (2006). Genetic influences on the overlap between low IQ and antisocial behaviour in young children. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 787-797. <https://doi.org/10.1037/0021-843x.115.4.787>
- Leech, S. L., Day, N. L., Richardson, G. A., & Goldschmidt, L. (2003). Predictors of self-reported delinquent behavior in a sample of young adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23(1), 78-106. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0272431602239131>
- Lewis DO. Adult antisocial behavior, criminality and violence. In Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry, 8th Edition (Eds BJ Sadock, VA Sadock): 2258- 2272. Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 2005.
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (Eds.). (2012). *From juvenile delinquency to adult crime: Criminal careers, justice policy, and prevention*. New York, NY: Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199828166.001.0001>
- Lynam D., Moffitt, T., & Stouthamer-Loeber, M. (1993). Explaining the relation between IQ and delinquency: Class, race, test motivation, school failure, or self control? *Journal of Abnormal Psychology*, 102(2), 187-196. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.102.2.187>
- Miller, N. E., & Dollard, J. (1941). *Social learning and imitation*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.100.4.674>
- Monahan, J., & Walker, L. (1988). Social science research in law: A new paradigm. *American Psychologist*, 43, 465-472. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.43.6.465>
- Newman, K. S., Fox, C., Harding, D., Mehta, J., & Roth, W. (2004). *Rampage: The social roots of school shootings*. New York, NY: Basic Books.
- Norris, F.H., Murphy, A.D., Baker, C.K., Perilla, J.L., Rodriguez, F.G. (2003). *Epidemiology of Trauma and Posttraumatic Stress Disorder*, Journal of Abnormal Psychology, Mexico.
- Oral, T., Ç. (2010). *İki Uçlu Duygulanım Bozukluklarında Şiddet Davranışı ve Cezai Sorumluluk* [Tez No: 248575] [Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi- İstanbul]: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Otto, R. K., & Heilbrun, K. (2002). The practice of forensic psychology: A look toward the future in light of the past. *American Psychologist*, 57, 5-19. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.57.1.5>
- Öztürk, E. (2022). Modern psikotraumatoji ve dissosiyasyon teorileri. E. Öztürk (Ed.) *Psikotraumatoji*. (1. Baskı) (s. 41-69). Ankara: Türkiye Klinikleri
- Öztürk, O., Uluşahin, N., A., (2016). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri
- Gökpınar, M. (2007), Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 72(208), 206- 223. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-72-358>
- Petherick, W., & Sinnamon, G. (2013). Motivations: Offender and victim perspectives profiling and serial crime: Theoretical and practical issues (3rd ed.) (p. 393-430). Elsevier
- Pfohl, S. (1994). *Imaged of deviance and social control: A sociological history*. New York, NY: McGraw Hill.

- Phillips, P. (2000). Substance misuse, offending and mental illness: A review. *J Psychiatr Ment Health Nurs*, 7, 483–489. <https://doi.org/10.1097%2FYCO.0b013e328361e798>
- Rebellon, C. J. (2006). Do adolescents engage in delinquency to attract the social attention of peers? An extension and longitudinal test of the social reinforcement hypothesis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 43(4), 387–411. <https://doi.org/10.1177/0022427806291259>
- Resmî Gazete, 2012/20, Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Başbakanlık Genelge, 12 Ağustos 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004-5.htm> adresinden erişildi.
- Resnick, M. D., Ireland, M., & Borowsky, I. (2004). Youth violence perpetration: What protects? What predicts? Findings from the National Longitudinal Study of Adolescent Health. *The Journal of Adolescent Health*, 35, 424–424. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2004.01.011>
- Resnick, R. J. (1997). A brief history of practice—expanded. *American Psychologist*, 52, 463–468. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.52.4.463>
- Rios, V. M. (2011). *Punished: Policing the lives of black and Latino boys*. New York, NY: New York University Press.
- Schein, J., Houle, C., Urganus, A., Cloutier, M., Patterson-Lomba, O., Wang, Y., King, S., Levinson, W., Guérin, A., Lefebvre, P., Davis, L.L. (2021). Prevalence of post-traumatic stress disorder in the United States: A systematic literature review. *Curr. Med. Res. Opin.*, 37(12), 2151-2161. <http://dx.doi.org/10.1080/03007995.2021.1978417>
- Schraiber, L. B., D'Oliveira, A. F., Couto, M. T. (2006). Violence and health: recent scientific studies. *Rev Saude Publica*, 40, 112- 120. <https://doi.org/10.1590/s0034-89102006000400016>
- Shoemaker, D. J. (2005). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquent behavior*. New York, NY: Oxford University Press.
- Siegel, L. J., Welsh, B. C., & Senna, J. J. (2006). *Juvenile delinquency: Theory, practice and law*. Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.
- Sinnamon, G. (2015). Psychopathology and criminal behaviour. In W. Petherick (Ed.), *Applied crime analysis: A social science approach to understanding crime, criminals, and victims*. Boston: Anderson Publishing.
- Sinnamon, G. (2017). Psychopathology as a Mediator of Antisocial and Criminal Behavior. W. Petherick (Ed.), *The Psychology of Criminal and Antisocial Behavior*(p. 208-252). Elsevier Inc. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-809287-3.00001-8>.
- Stern, L. W. (1939). The psychology of testimony. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 40, 3–20.
- Sutherland, E. H. (1939). *Principles of criminology* (3rd ed.). Chicago, IL: J. B. Lippincott Company.12
- et al. (2002). Psychiatric disorders in youth in juvenile detention. *Arch Gen Psychiatry*, 59(12), 1133–1143.
- Tolou-Shams, M., Folk, J. B., Holloway, E. D., Ordorica, C. M., Dauria, E. F., Kemp, K., & Marshall, B. D. (2023). Psychiatric and Substance-Related Problems Predict Recidivism for First-Time Justice-Involved Youth. *J Am Acad Psychiatry Law*. 51(1), 35-46. <http://dx.doi.org/10.29158/JAAPL.220028-21>
- Turvey, B. E. (2023). *Forensic victimology: Examining violent crime victims in investigative and legal contexts*. Academic Press.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. 10 Ağustos 2023 tarihinde <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri. 10 Ağustos 2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guv-enlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2020-37200> adresinden erişildi.
- Uluğtekin, S. (2005). *Çocuk adalet sisteminde sosyal inceleme raporu el kitabı*. Ankara: Dostlar Dayanışma Derneği Ankara Şubesi Yayınları
- United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC, (2020). World drug report. Vienna, Austria: United Nations publication, 15 Ağustos 2023 tarihinde https://wdr.unodc.org/wdr2020/field/WDR20_BOOKLET_1.pdf adresinden erişildi.
- United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], (2023). World Drug Report. Vienna, Austria: United Nations publication, Executive Summary. 15 Ağustos 2023 tarihinde
- Ünver, Y., Üçel, K. (2005). Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4, Çocuklar ve Suç-Ceza. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Veli Duyan (2011), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Aile ve Okulun Önemi. S. Hançerli, B. Sevinç, C. Gürer, M. C. Öner (Ed.), *Suç Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar*. (s. 168-176) Ankara: SABEV Yayınları
- Volavka, J. (2013). Violence in Schizophrenia and Bipolar Disorder, *Psychiatria Danubina*, 25(1), 24-33. https://www.psychiatria-danubina.com/UserDocsImages/pdf/dnb_vol25_no1/dnb_vol25_no1_24.pdf
- Volavka, J., & Swanson (2010), Violent behavior in mental illness: The role of substance abuse. *JAMA*. 304, 563-564. <https://doi.org/10.1001%2Fjama.2010.1097>
- Wallace, H., & Roberson, C. (2007). Victimology: Legal, psychological, and social perspectives (p. 352). Pearson A&B.
- World Health Organization, (2022). Child Maltreatment. 12 Ağustos 2023 tarihinde <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> adresinden erişildi